

MARXÍVOL

Helleborus foetidus L.

[1753, Sp. Pl. : 558] $2n = 32$

NOMS POPULARS

Alemanys:	Stinkende nieswurz
Anglès:	Stinking hellebore/Bear's foot / Dungwort / Setterwort / Stinkwort
Àrab:	خربق كرية الرائحة
Aragonès:	chibuerro, chiguarro, chigüerre, chigüerrio, chugurre, culebrera, flor de bruja, icharruego, ichigüerro, malcusit, malcusíns, matapullo, matarruego, oliarca, pan de broxas, pan de culebra, pixacán, planta de las brujas, planta del veneno, tetas de bruja, zatre, zetre, culebrera, eléboro fétido, flor de bruja, icharruego, ichiguerro, ichigüerro, ixagüerro, ixarruego, mansiulot, marcusins, matapullo, matarruego, oliarca, pan de broxas, pan de culebra, pixacán, planta de las brujas, sagüerro, tetas de bruja, uliarca, ullarca, zatre, zetre
Bable:	fediondos, h.ielgos, llavera, llaverón, llombriguera, mestrantu, pitona, pitón.
Basc/Euskera:	baladre, baladrea, lubi-belarr, lupi belarra, lupu bedarr, lupu-belar, ornavario, otsababa ar, otsababa-arra, su-belar
Castellà:	Hierba de balletero/Baladre / Hierba llavera / Pie de grifo/ acolecho, agüero, baladra, baladre, ballesta, balletera, beleño, berfa, castellada, chavera, chigüero, chigüero, cornivario, cornivarios, crujía, cuernitos, eleborastro, eléboro, eléboro fétido, eléboro negro, flor de culebra, flor del veneno, garbanzos-de-lobo, habas-de-lobo, helleborastro, heléboro, heléboro verde, hierba alobada, hierba balletera, hierba de ballesteros, hierba de la balletera, hierba de la culebra, hierba de los ballesteros, hierba del alobado, hierba del alobado, hierba del alobado, hierba garbancera, hierba llavera, hierba venenosa, llavera, llaberón, llave del año, llavera, navarro, ornavario, pie de grifón, planta de la culebra, quitolocura, raíz de culebra, sagüerro, vedegambre fétido, vedegambre silvestre, vedegambre negro, vileño, yerba de ballesteros, yerba de los porrazos, yerba del alobado, yerba llavera
Català:	Marxívol/Herba clavera / Lletera borda / Lletera borda / Malbec / /Manxiuler / Manxiulot / Marcívol / Marxígol / Palònia blanca / Palònia borda/baladre, el·lèbor, herba clavera, lletera borda, malbec, manxívol, manxívol, manxiuler, manxiulet, manxiulot, marcívol, margívol, marxívol, marxívol, marxívol, marxívol, palònia blanca, palònia borda, ulierca, ullarca, pelònia borda, flor navarro, mansiblo, mansiulo, mansiulot, manxiulo, manxiulot, ronya de gos, sagüerro, ullarca.
Danès:	Stinkende nyserod
Eslovac:	Čemerica smradľavá
Eslovè:	Smrđljivi teloh
Estonià:	Vinav lumeroos
Francès:	Hellébore fétide/Pied-de-griffon
Gal·lès:	Crafanc-yr-arth ddrewlly/Crafanc yr arth / Crafanc yr arth ddrewedig / Elebwr / Llewyg y llyngyr / Palf yr arth / Palf yr arth ddrewedig / Pawen yr arth / Tafol y môr / Troed yr arth
Gallec:	allabeira, besteira, chaveira, chaveiro, claveira, elébor, erva besteira, erva-dos-besteiros, follabeira, heboro, herba chaveira, herba claveira, herba da braña, herba da cruz, herba da papeira, herba da poita, herba da sarja, herba de lobo, herba do gado, herba do gando, herba do lobo, herba do porco, herba do sanguíño, herba do sapo, herba dos bois, herba forte, herba papeira, herbal, herbebal, herbedal, herbeira, héboro, ollabeira, pé de grifo
Holandès:	Stinkend nieskruid
Italià:	Elleboro puzzolente
Japonès:	ヘレボルス・フォエティドウス
Norueg:	Stinkjulerose
Persa/Farsi:	کنگرگون
Polonès:	Ciemiernik cuchnący

Portuguès: Besteira / Erva-besteira / Erva-dos-besteiros / Heléboro-fétido/bugalhó, chaveiro, eleboro fétido, heléboro-fétido, herba chaveira, herba da braña, herba de lobo, herba do gado, herba do gando, herba do porco, herba dos bois, herba forte, herba papeira, herbal, herbedal, herva de besteiros, héboro.

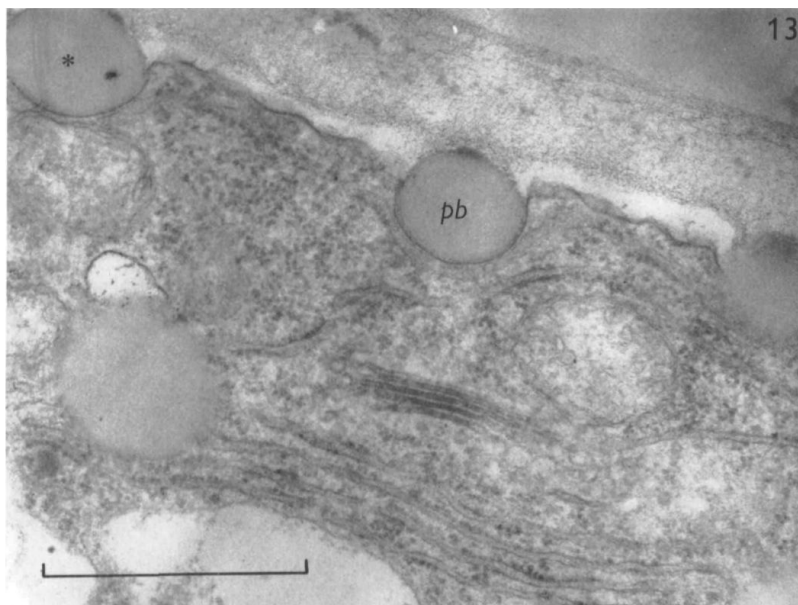
Suec: Klockjulros

Txec: Čemeřice smrdutá

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Dins la família de les Ranunculàcies (A. L. de Jussieu), el gènere *Helleborus*, que es pot encabir dins la subfamília de les Hel·leboràcies (Loiseleur), es distingeix per tenir les flors actinomorfes, fulles no oposades, fulles no totes basals, pistils poc nombrosos, fulles pedades, flors verdoses. Calze regular amb 5 sèpals petaloides persistents. Pètals (5) molt menuts, tubulosos, amb 2 llavis, i més curts que els estams. Fol·licles (1-5) una mica soldats per la base, coriàcis, inflats al final, arrugats transversalment i amb el bec afuat. Dins el gènere, *Helleborus foetidus* es distingeix per ser planta perenne, amb fulles pedades amb 7-11 segments, sèpals connivents i 2-4 fol·licles per flor. *Helleborus foetidus* fa una mata de 20-80 cm d'alçària, amb soca una mica llenyosa vertical però amb rebrots laterals. Tija sense fulles basals però amb cicatrius de les fulles velles a la zona inferior. Fulles a la zona mitjana, pedades, glabres, coriàcies, amb peciol acanalat a vegades amb lase roja. Segments de la fulla estretament lanceolats, subenters, de color verd força fosc, brillants. Bràctees de color verdós clar; les inferiors i les mitjanes amb el peciol acanalat i el limbe força reduït, de mida entre les fulles ben desenvolupades i les bràctees més superiors, que són ovades, enteres. Inflorescència corimbiforme. Flors de 1-3 cm de diàmetre, nombroses, que no miren cap amunt. Sèpals amplament ovals, amb la punta a vegades rogenca. Formen un periant campanulat o globós. Sèpals igualant els estams però pètals la meitat de llargs. Fol·licles 2-4, més més llargs que amples, amb bec igualant la meitat de la llur longitud amb 2-5 llavors. En anys plujosos en fan 5 i en anys de sequera menys.

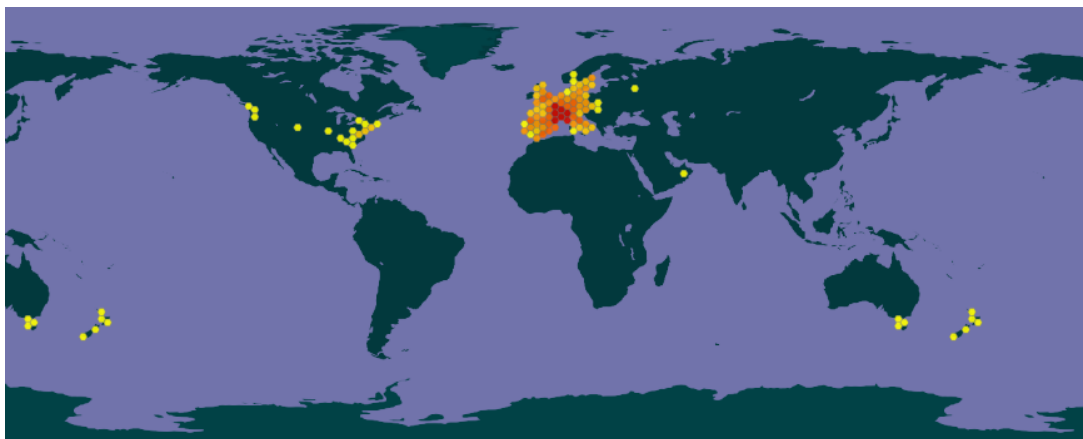
MALURES: virus del mosaic del cogombre

Detall ultraestructural del **pol·len** d'*Helleborus foetidus*. Zona perifèrica del tapetum quan s'està formant la primexina al microspor. A dalt, paret cel·lular poc densa, amb incipient granulació entre les fibres. Cossos pro-Ubisch (**pb**) amb cobertura de material d'exina dens. Citoplasma del tapetum amb orgànells. Reticle endoplasmàtic associat als cossos pro-Ubisch. Regleta d'1 micra. [De P. ECHLIN & H. GODWIN]

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Es fa en marges pedregosos vora les masses forestals sobre sòl calcari. Pot arribar a l'estatge subalpí en zones molt assolellades, visitades per les serps. A la muntanya mitjana i baixa sol preferir racons una mica ombrívols. És espècie típicament de la meitat occidental d'Europa, tot i que s'ha introduït a Amèrica del Nord. SE d'Austràlia i Nova Zelanda.

Helleborus foetidus al món, segons GBIF

A Catalunya poden acompanyar-lo:

Ampelodesma mauritanica

Asparagus acutifolius

Banjanian hirsuta

Campanula rapunculoides

Cephalanthera longifolia

Euphorbia amygdaloides

Galium maritimum

Geranium sanguineum

Juniperus oxycedrus

Lithospermum purpureo-coeruleum

Parietaria officinalis

Santolina

chamaecyparissus

Smilax aspera

VETERINÀRIA

COLUMELA (segle II) ja escrigué que posant una fibra de la rel del marxívol travessada per dins un forat a l'orella o a la papada d'una animal (ovella, cavall, vaca) això fa que no agafi malalties. L'aigua de bullir la planta un cop tèbia es fa servir per curar la sarna de les cabres. Contra la ronya o sarna també s'aplica una pasta feta amb els fruits i oli d'oliva i sofre. Contra el timpanisme, quan es boteixen les vaques, es frega amb la planta la boca de l'animal. També contra el mateix, refregar el ventre de l'ovella amb la planta. Contra la mastitis (o les contusions fortes, furúncols, ferides infectades, ferides amb cucs, picades d'insectes) en cavalls s'aplica la planta en bocins, socarrimada per a fer supurar i netejar el pus. Contra la pulmonia de cavalls es fan fums amb la planta que han d'inhalar els animals. Per calmar la inflamació de les zones encetades pels arreus es netegen amb la decocció de la planta, tèbia. Per curar la infecció de sota la peüngla (o el mateix àntrax) a les vaques s'hi cus sota la pell un bocinet de marxívol amb un bocinet d'all. Contra les infeccions als ulls s'aplica un petit cataplasma de la planta darrere l'orella. Per ajudar els vedells a lliurar-se dels paràsits intestinals es pot posar la planta al jaç. Contra el brom (=moquillo) dels gossos, un fulard ple de la planta. Contra el borm (=muermo) dels cavalls, també.

Per foragitar els ratolins de la palla o el graner, serveix cremar la planta perquè els fums els espantin.

La planta triturada es pot emprar (il·legalment) per adormir els peixos d'un gorg i poder pescar-los fàcilment amb la ma.

ESOTERISME

Els fums de cremar la planta hom creu que foragita el mal. Com que la planta fructifica molt aviat a la primavera, el nombre de fol·licles o millor encara el de llavors per fol·licle s'ha pres com un pronòstic de l'abundància de la collita de cereals de l'estiu. Així el nombre de llavors per fol·licle equivaldrà al nombre d'àpats que es podran fer cada dia.

PROPIETATS MEDICINALS

- abortiu/contraceptiu UE
- emmenagog
- esternutatori
- febrífug
- parasitícid
- purgant dràstic
- rubefacient
- vermífug
- vesicant
- vomitiu
- vulnerari corrosiu

USOS MEDICINALS

- abscessos
- berrugues
- càncer: HL-60 (leucèmia), A549 (pulmó) [p.p. glucòsid esteroide n° 7]
- contusions
- cucs intestinals (decocció de fulles seques; 2 gotes de suc deixat una nit en aigua)
- escròfules (REL fregida en oli d'oliva UE)
- febre de pulmonia (UE als ventrells; mates sota el llit)
- ferides infectades
- fissures anals (decocció)
- furòncols (FUL cuita en oli d'oliva)
- ganglis inflats (embolicat en un fulard)
- grans
- hemorroides (amulet a la butxaca)
- mal de cap (embolicat en un fulard)
- mal de coll (embolicat en un fulard)
- mal de queixal (embolicada dins un fulard) (directament sobre la càries)
- paràsits (xinxes, puces, polls) (rentant en llençols, la pell o el cabell amb l'aigua de coure la planta)
- penellons (decocció)
- peus inflats (UE poca estona)
- polls al cabell (pols de FUL)
- pleuresia UE
- psoriasis (FRU + oli d'oliva + S)
- pulmonia UE
- restrenyiment que no respon a altres teràpies més normals
- reuma (FRU cuit en oli UE)
- tifus (UE FUL sobre ventrells i ventre)

HOMEOPATIA

- aftes
- agitació al dormir
- ansietat
- bulímia
- cabell que cau ungles amb excoriacions
- còlics

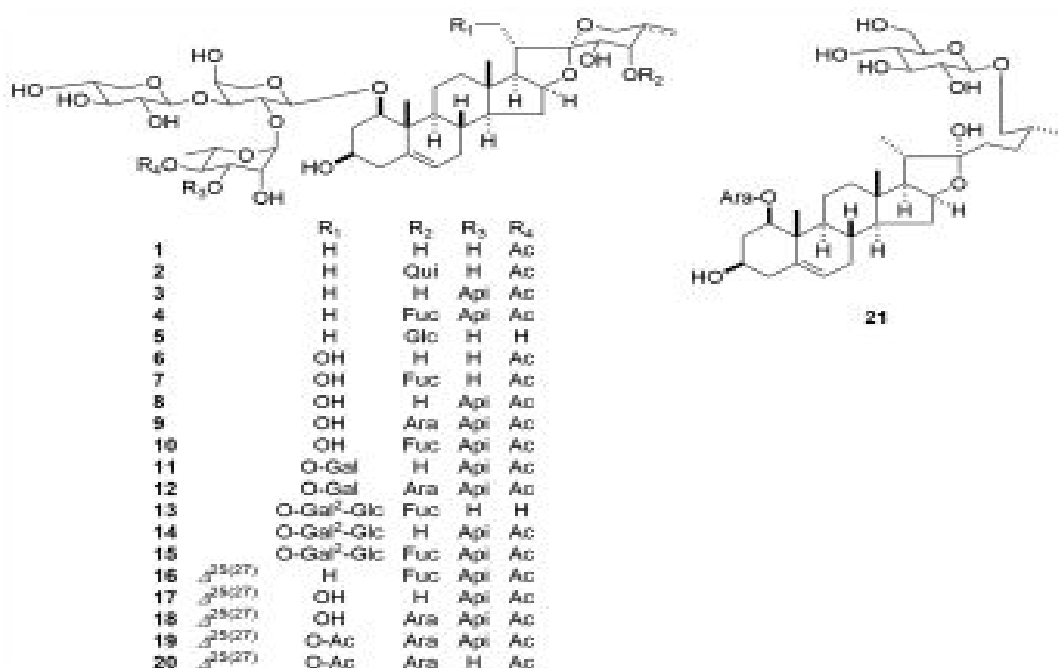
- coll amb rigidesa i formigueig
- convulsions
- desmaïs
- diarrea violenta i molt líquida i blanquinosa
- dolor a la melsa (que s'estén al omòplat i cap al costat esquerra)
- dolor rere l'oïda esquerra
- dolor toràcic opressiu
- llengua ardent a la punta
- llengua groga al centre
- mal d'estómac (epigàstric)
- nàusees
- pell amb excoriacions
- sabor a fems
- vòmits

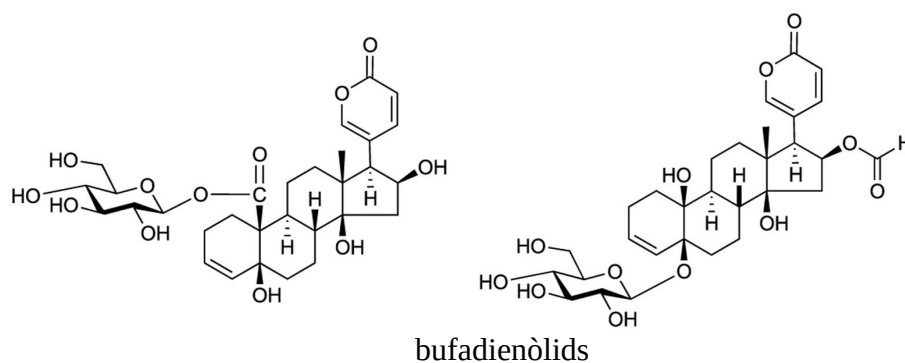
TOXICITAT

A més de purgant, és vomitiu i tòxic per al cor. Pot desencadenar al·lèrgies cutànies amb vesícules i formigueig. L'ús intern és desaconsellable, a menys que sigui en homeopatia. Els usos externs han de tenir en compte que pot haver-hi reacció al·lèrgica o que pot «digerir» massa la carn. Si el bestiar en menja pot morir, o almenys presentar distensió abdominal, conjuntivitis, taquicàrdia, hipotèrmia, diarrea, depressió, incapacitat per aguantar-se dret i molta set.

PRINCIPIS ACTIUS

- 16-beta-formil-oxi-10,14-dihidroxi-5-beta-[(beta-D-glucopiranosil)oxi]-19-nor-bufa-3,20,22-trienòlid
- bufadienòlids
- glucòsids esteroides
- hel·leboreïna
- hel·leborina

MÉS INFORMACIÓ

«Novel steroidal glycosids from the whole plants of *Helleborus foetidus*». TOMOKI IGUCHI, YUKA UCHIDA, SHINGO TAKANO, AKIHITO YOKOSUKA, YOSHIHIRO MIMAKI. Chemical and Pharmaceutical Bulletin, 68;3 (2020).

«The ultrastructure and ontogeny of pollen in *Helleborus foetidus* L. P. ECHLIN & H. GODWIN. Journal of Cell Science 3 (1968): 161-174.

https://www.plantasyhongos.es/herbarium/htm/Helleborus_foetidus.htm